

SYNSPUNKT

Livet gir sine innspill og legger sine føringer. Impulser og inntrykk blander seg i sinnets finstemte spill og skaper menneskeskjebner.

Olav Skjevesland
Biskop i
Agder og Telemark

Livet gir sine tankevekkere. Jeg fikk en for noen uker siden under opprydning hjemme. Kom over et klassebilde – avgangsklassen, gutter, ved Greverud skole, Oppgård kommune 1956. Der står vi oppstilt foran skolebygningen, frk. Krosbys og lærer Borges gutter. Med vannsleik og halvforløste smil. Jeg vet litt om livsløpet til flere av klassekameratene. Men noen vet jeg ingenting om.

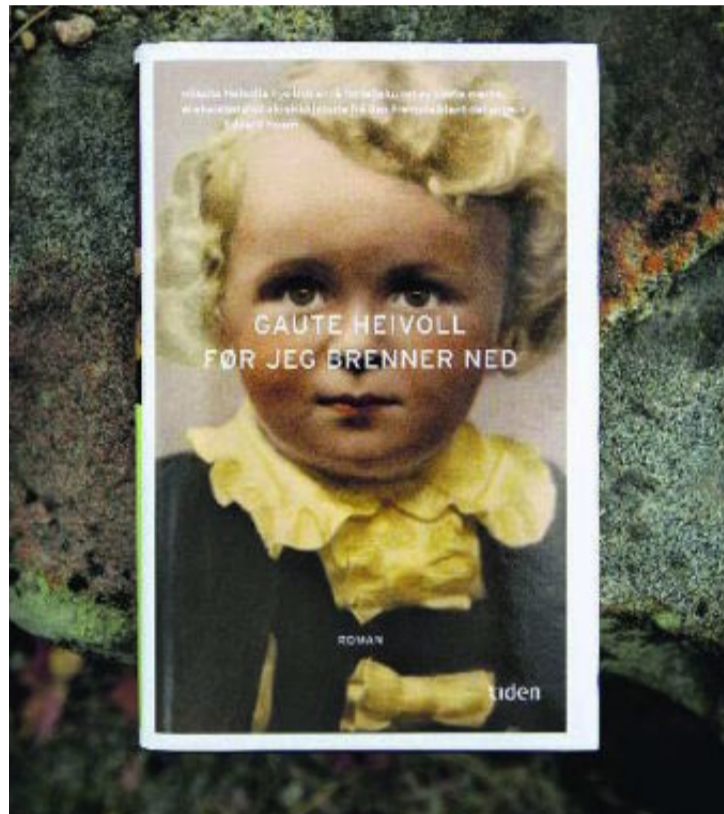
Det er rart å se dem igjen, tenke tilbake, minnes. Hvordan gikk det med oss? Mer direkte spurt: Hvordan ble vi dem vi ble? Knut, Øystein, Kåre og alle de andre?

Dette spørsmålet ble enda mer påtrengende under lesningen av Gaute Heivolls siste bok, «Før jeg brenner ned» – en historie som kryper under huden og biter seg fast i sinnet. Hvorfor ble Gaute en fremragende dikter, og hvorfor tok galskapen Dag og gjorde ham til pyroman? Det er rett nok ca. 20 års aldersforskjell mellom de to guttene: Gaute ble døpt i Finsland kirke søndag 4. juni 1978, da Dag driver sin pyromanvirksomhet mot klimaks. Tross ulikhet i alder er bokens sammenstilling av de to guttenes livsvei like fullt nær og intens.

Dag – sønnen til brannsjefen i Finsland – ble årsak til at en rekke påsatte branner i det lokalmiljøet ble toppsak i norske medier noen junidager i 1978. Med disse brannene som rammeverk spinner Gaute Heivoll en suggestiv fortelling av fakta og fiksjon som går løs på leseren med det nærgående, eksistensielle spørsmålet: Hvordan ble jeg den jeg ble?

I utgangspunktet lå tingene godt til rette både for Gaute og Dag. Begge var flinke på skolen. Fremtidsutsiktene var gode. Gaute, som nok også har sine slitomme sløyfer på livsveien, overrasket tidlig på skolen med sitt fortellertalent. «Du er jo dikter, du!» sier frøken en dag. Den setningen tar bolig og vokser i Gantes sinn. Læreren er profet i et uforvarende øyeblikk. Og Dag på sin side var en ener i alt, begavet over et vidt spekter. Men hvorfor tok deres livsløp så totalt ulik retning?

Gaute Heivoll er blitt en av de viktigste stemmene i norsk samtidslitteratur, mens Dag til sist avsløres og dømmes til 5 års sikring som psykisk utilregnelig. – «Det er galskap,» sa folk i Finsland mens bygda ble hjemsoekt av pyromanen. Og det var vel det.

STERKT INNTRYKK: Gaute Heivolls bok er bevegende og kaller på ettertanke, skriver artikkelforfatteren.
FOTO: TORSTEIN ØEN

Det er velsignet mye godt i hverdagens monotoni. Men den jevne rytme har godt av å bli brutt opp av nærgående spørsmål iblant.

Livet gir sine innspill og legger sine føringer. Ofte er disse stillferdige endringer av spor knapt registrerbare, der og da. Impulser og inntrykk blander seg i sinnets finstemte spill og skaper menneskeskjebner. Tunge ting som en alvorlig diagnose og sykdom blir ikke sjelden bestemmende faktorer i menneskers og familiers biografi. Det blir krevende liv. Og liv kreves ...

Gaute Heivolls bok er bevegende og kaller på dyp ettertanke. Den kan leses som et speil:

Hvorfor ble jeg den jeg ble? Hvorfor gikk det som det gjorde?

I håp om å sette refleksjon i gang der ute – får jeg bruke boken som et personlig speil et øyeblikk? Jeg, et krigsbarn ble ett år gammel – på snilt vis, bør det legges til – rammet av et lokalt nedslag av polio i hjemkommunen Vestby. Fem barn ble angrepet, ulik alvorlighetsgrad. To år gammel ble jeg mutters alene

sendt til Sverige for behandling. Det var jo krig her hjemme.

Jeg kom hjem ved krigsslutt med en venstre arm som fungerer nær 40 %, men har sluppet vonde senvirkninger. Mye av oppveksten gikk med til å mestre denne skavank, skjule denne personlige defekt – på badestranden, i svømmehallen og blant jentene, selvfølgelig. På fotballbanen måtte de andre gutta alltid ta innkastene.

Hvor mye kom slike, og andre, forhold til å forme meg – bevisst og ubevisst? Det er for sent å spørre Freud, men Heivolls bok vekker spørsmålet og holder det fast i all sin dirrende kraft.

Det er noen spørsmål som får sin løsning i det vi aldri slutter å arbeide med dem.

«Det er tynne vegger i dette livet,» sier vi iblant. En floskel, ja vel, men det kan være mye sannhet i floskler. Det er vel derfor enkelte utsagn blir floskler? Det er ofte bare en liten dreining på livets rorpinne som kan endre

kursen, for noen på skjebnebestemmende vis. Hvorfor havner noen på Plata, mens andre gjør det skarpt på Blindern?

Livet gir sannelig sine tankevekkere, og mang en mor og far har fått – slik som Dags foreldre i Heivolls bok – sin gåtefulle skjebne å streve med: Hvorfor gikk det slik med gutten min? Hvordan ble jenta vår den hun ble?

Andre kan stille spørsmålet slik: Hva er årsaken til at jeg og mine holdt seg innenfor, endog på solsiden – mens andre gled utfor?

Det er sensommer nå. Vi står foran en ny arbeidshøst. Ute er det regntung onsdag i midten av august. Snart ruller dagene i sin sedvanlige trakt. Det er velsignet mye godt i hverdagens monotoni. Men den jevne rytme har godt av å bli brutt opp av nærgående spørsmål iblant. Gaute Heivolls siste bok reiser spørsmål som ikke livets rutine må tyne: Hvorfor gikk det som det gikk? Hvordan ble jeg den jeg ble?

Det er ikke mulig å gi et fyldestgjørende svar på slike spørsmål. Til det er livet for komplekst og uoversiktlig. En vei fram ligger i at vi ikke unnviker å arbeide med de store spørsmålene. Det betyr å ettergå spor i eget sinn og skjebne. Det har sin pris, men også sin gevinst.